

Проблематика процесу реалізації охорони державної таємниці в Україні

Problems of the implementation process of state secret protection in Ukraine

Юрій Янчук

e-mail: yura.yanchuk1994@gmail.com, ORCID: 0009-0008-0962-4166

Yurii Yanchuk

e-mail: yura.yanchuk1994@gmail.com, ORCID: 0009-0008-0962-4166

[^] Міністерство оборони України, м. Київ, Україна

[^] Ministry of Defense of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Received: October 4, 2024 | Revised: October 28, 2024 | Accepted: October 31, 2024

DOI: 10.33445/sds.2024.14.5.23

Мета роботи: аналіз існуючої нормативно-правової бази в Україні щодо захисту державної таємниці, виявлення проблемних аспектів і розробка рекомендацій для їх усунення

Метод: аналітичний та компаративний.

Результати дослідження: проведено аналіз нормативно-правової бази в сфері охорони державної таємниці та надано рекомендації щодо її удосконалення.

Теоретична цінність дослідження: аналіз дає змогу оцінити актуальні проблеми процесу забезпечення охорони державної таємниці.

Цінність дослідження: сучасне бачення проблематики забезпечення охорони державної таємниці на законодавчому рівні.

Майбутні дослідження: у ході подальших досліджень доцільно опрацювати алгоритми, на основі яких можливо створити підґрунтя для удосконалення нормативно-правових документів та внесення змін щодо них.

Тип статті: теоретична.

Ключові слова: державна таємниця, захист інформації, інформаційна безпека, кібербезпека, національна безпека, нормативно-правове регулювання, міжнародні стандарти.

Purpose: analysis of the existing regulatory and legal framework in Ukraine regarding the protection of state secrets, identification of problematic aspects and development of recommendations for their elimination

Method: analytical and comparative.

Research results: an analysis of the regulatory framework in the field of state secret protection was carried out and recommendations for its improvement were provided.

The theoretical value of the research: the analysis makes it possible to assess the actual problems of the process of ensuring the protection of state secrets.

The value of the research: a modern vision of the issues of ensuring the protection of state secrets at the legislative level.

Future research: in the course of further research, it is expedient to develop algorithms on the basis of which it is possible to create a basis for improving regulatory and legal documents and making changes to them.

Papertype: theoretical.

Key words: state secret, information protection, information security, cyber security, national security, regulatory and legal regulation, international standards.

Вступ

У статті проведено аналіз охорони державної таємниці як суб'єкта правового регулювання в Україні, зосереджено увагу на основних законодавчих і нормативних актах, які визначають порядок захисту та обробки інформації, що становить державну таємницю. Досліджено ключові положення Закону України "Про державну таємницю", який регламентує правила класифікації інформації, що підлягає засекречуванню, а також визначає процедури для її захисту, розсекречення та контролю. Розглянуто кроки вітчизняного законодавства щодо забезпечення інтеграції міжнародних стандартів у національну правову систему та практичні механізми забезпечення належного режиму секретності.

Висвітлено проблеми, що виникають у процесі реалізації законодавчих норм, зокрема, пов'язані з дотриманням режиму секретності в умовах сучасних технологічних викликів. Проведено аналіз ефективності існуючих систем захисту інформації, а також ролі державних органів у забезпеченні безпеки інформації, що є важливим для забезпечення національної безпеки. Окрему увагу приділено аспектам правового контролю за дотриманням режиму секретності та можливими правопорушеннями у цій сфері.

У статті наголошується на необхідності подальшого вдосконалення національного законодавства щодо забезпечення ефективного захисту державної таємниці в умовах постійних змін у сфері інформаційних технологій і міжнародних відносин. Підкреслено

важливість системного підходу до регулювання державної таємниці, який би враховував як вимоги забезпечення національної безпеки, так і права громадян на інформацію, що є необхідним для відкритості та прозорості державного управління.

Теоретичні основи дослідження

Охорона державної таємниці є основоположним аспектом забезпечення національної безпеки будь-якої держави, і Україна не є винятком у цьому контексті. Наявність спеціально розробленої законодавчої бази є критично важливою для охорони чутливої інформації, що має стратегічне значення для держави. Законодавство України в цій сфері передбачає комплексний підхід до регулювання питань, пов'язаних із захистом державної таємниці, включаючи визначення критеріїв та процедур для засекречування та розсекречування інформації [14, с.42].

Однак, навіть з наявністю цього законодавства, система охорони державної таємниці стикається з рядом серйозних проблем. По-перше, існуючі правові механізми часто виявляються недостатньо ефективними для реагування на нові виклики, що постають перед державою у зв'язку з розвитком технологій і зростанням загроз кібербезпеці. По-друге, відзначається недостатня координація між різними державними органами, що ускладнює забезпечення комплексного підходу до охорони чутливої інформації.

Серед основних проблем можна виділити недоліки в технічному захисті інформаційних систем і недостатню увагу до фізичної охорони інформаційних носіїв. Зокрема, існує потреба в удосконаленні процедур перевірки осіб, які мають доступ до державної таємниці, а також в проведенні регулярних тренінгів та навчання персоналу, щоб запобігти порушенням і підвищити рівень обізнаності [13, с.49].

Постановка проблеми

Охорона державної таємниці є вагомим аспектом забезпечення інформаційної безпеки, як важливої складової національної безпеки, що потребує чіткого і ефективного нормативно-правового регулювання. В Україні, як і в інших країнах, існує система законодавчих актів, що визначають порядок класифікації, захисту та обробки інформації, що становить державну таємницю. Однак у зв'язку з швидким розвитком інформаційних технологій і зростанням міжнародних загроз виникає необхідність постійного вдосконалення нормативних актів для забезпечення ефективного захисту конфіденційної інформації. Порушення режиму секретності або недоліки у правовому регулюванні можуть мати серйозні наслідки для безпеки держави і її стратегічних інтересів.

На сучасному етапі виникають нові виклики, пов'язані з інтеграцією міжнародних стандартів у національне законодавство та адаптацією правових механізмів до нових технологічних умов. Це створює потребу у детальному аналізі існуючих законодавчих норм та їх практичного застосування, а також у розробці ефективних рішень для вирішення проблем, що виникають у процесі забезпечення режиму секретності. Зокрема, важливо забезпечити узгодженість між вимогами національної безпеки та правами громадян на інформацію, що є ключовим для підтримання прозорості та довіри до державного управління.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання розглядали у своїх наукових працях такі вчені, як С. Булавіна, В. Грициєнко, Ю. Дрейс, Л. Казакова, І. Корж, О. Лемак, І. Павленко, В. Нагірний, В. Потапенко, Є. Маляревський, Д. Половинка, К. Рудницька, В. Сергійчук, А. Супруненко.

Мета статті – всебічний аналіз існуючої нормативно-правової бази в Україні щодо захисту державної таємниці, виявлення проблемних аспектів і розробка рекомендацій для їх усунення.

Методологія дослідження

Державна таємниця являє собою сукупність найважливіших для країни відомостей, які охоплюють різні аспекти її життєдіяльності, включаючи оборонні, економічні, науково-технічні, політичні, інформаційні та інші сфери. Ці відомості мають критичне значення для збереження державного суверенітету, стабільності та безпеки, і їх витік може спричинити серйозні негативні наслідки не тільки для окремих галузей, але й для всієї країни. Втрата контролю над такою інформацією може призвести до підриву національних інтересів, дестабілізації внутрішньої ситуації, створення загроз для державного управління та навіть міжнародних відносин [1, с.18].

У всіх державах світу, незалежно від їхнього політичного устрою чи економічного розвитку, існують законодавчі та організаційні механізми, спрямовані на захист державної таємниці. Вони є невід'ємною частиною системи управління державою та її суверенітету, адже забезпечують надійний захист інформації, від якої залежить стабільність і безпека національної державності. Державна таємниця є важливим інструментом захисту національних інтересів, оскільки дозволяє контролювати доступ до критично важливих даних, запобігати їхньому несанкціонованому розповсюдженню та використанню в інтересах третіх сторін [2, с.29]. Захист державної таємниці також має важливий міжнародний аспект. У сучасному глобалізованому світі, де інформаційні технології відіграють центральну роль, держави співпрацюють між собою у сфері забезпечення безпеки конфіденційних відомостей, обмінюються досвідом і технологіями захисту інформації. Це дозволяє зміцнити міжнародні відносини та забезпечити спільну безпеку, адже витік інформації в одній країні може мати вплив на глобальну безпекову ситуацію [8, с.66].

Інформація, яка вважається найбільш важливою для держави, отримує статус державної таємниці, і саме вона підлягає найсуворішому захисту. Цей особливий правовий статус надається відомостям, що мають критичне значення для безпеки, стабільності та розвитку країни. Вони стосуються таких важливих сфер, як оборона, економіка, наука і техніка, зовнішні відносини, державна безпека та охорона правопорядку. Розголошення або втрата контролю над цією інформацією може призвести до серйозних наслідків, завдати шкоди національним інтересам та підірвати безпеку держави.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає правовий режим державної таємниці в Україні, є Закон України “Про державну таємницю” [15]. Цей Закон є фундаментальним документом, що регулює відносини, які виникають у процесі віднесення певних відомостей до категорії державної таємниці, їх засекречення, захисту та розсекречення. Закон не лише визначає, які відомості можуть бути класифіковані як державна таємниця, але й регламентує порядок поводження з ними, встановлюючи чіткі правила та процедури, що забезпечують їхню захищеність в інтересах національної безпеки України [10].

Однією з ключових функцій цього закону є визначення компетенції різних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб у сфері охорони державної таємниці. Закон чітко окреслює повноваження цих органів у питаннях засекречування, зберігання, використання та передачі інформації, що має статус державної таємниці. Це включає в себе визначення відповідальності за дотримання правил секретності, а також забезпечення контролю за збереженням та обігом секретної інформації [6, с.54].

Крім того, Закон регулює питання здійснення права власності на секретну інформацію та її матеріальні носії. Власність на таку інформацію може бути державною, а також належати юридичним чи фізичним особам, однак її використання, передача або зберігання підпорядковуються відповідним правилам, встановленим законом. Це забезпечує гарантії того, що секретна інформація не потрапить до рук осіб, які не мають доступу до неї, та буде захищена від будь-яких спроб несанкціонованого використання або розголошення [15].

Згідно зі статтею 1 Закону України “Про державну таємницю”, державна таємниця, або секретна інформація, є видом таємної інформації, яка включає відомості, що стосуються таких важливих сфер, як оборона, економіка, наука і техніка, зовнішні відносини, державна безпека та охорона правопорядку. Розголошення цієї інформації може завдати суттєвої шкоди національній безпеці України, тому вона підлягає охороні з боку держави у відповідності до порядку, встановленого цим Законом [15].

Процес віднесення інформації до державної таємниці являє собою складну і відповідальну процедуру, яка передбачає ухвалення державним експертом з питань таємниць рішення про присвоєння певним категоріям або конкретним відомостям статусу державної таємниці. Це рішення базується на глибокому аналізі та обґрунтуванні можливої шкоди, яку може завдати розголошення цих відомостей національній безпеці України. Визначивши ступінь секретності інформації, експерт включає її до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю. Цей звід є офіційним документом, що містить перелік усіх відомостей, які підлягають державному захисту, і він регулярно оновлюється та публікується разом із внесеними до нього змінами [16].

Засекречування матеріальних носіїв інформації є наступним етапом, що передбачає встановлення законодавчих обмежень на поширення та доступ до конкретних секретних відомостей. Це досягається шляхом присвоєння відповідного грифу секретності документам, виробам або іншим матеріальним носіям інформації. Гриф секретності свідчить про те, що доступ до цих матеріалів дозволено лише обмеженому колу осіб, які мають відповідний рівень допуску.

Існують чіткі межі у визначенні державної таємниці. Не може бути засекреченою інформація, що стосується надзвичайних ситуацій, які загрожують безпеці громадян, стану навколишнього середовища або соціально-економічного добробуту населення. Таке обмеження запобігає порушенню конституційних прав і свобод громадян, а також гарантує, що державна таємниця не буде використовуватись для шкоди здоров'ю та безпеці населення. Таким чином, система захисту державної таємниці повинна збалансовувати потреби національної безпеки з правами та свободами людини.

Згідно з українським законодавством, існує чітко визначений список інформації, яка не може бути класифікована як державна таємниця. Це відображено в статті 8 Закону України “Про державну таємницю”, яка надає вичерпний перелік даних, що не підлягають засекречуванню. Сюди входять:

- *екологічні та споживчі дані*: інформація про стан навколишнього середовища, якість харчових продуктів, а також предмети побутового вжитку. Це включає відомості про екологічні умови, які можуть безпосередньо впливати на здоров'я населення, а також дані про безпеку і якість товарів, які використовуються в повсякденному житті громадян;

- *надзвичайні ситуації*: відомості про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які вже відбулися або можуть статися, якщо вони загрожують безпеці населення. Ця інформація необхідна для оперативного реагування на надзвичайні ситуації та забезпечення своєчасної допомоги постраждалим [7, с.93];

- *соціально-економічні показники*: інформація про стан здоров'я населення, рівень його життя, що охоплює аспекти, такі як харчування, одяг, житло, медичне обслуговування і соціальне забезпечення. Також сюди входять соціально-демографічні дані, інформація про правопорядок, освіту та культурний розвиток населення. Ці відомості є критично важливими для оцінки загального добробуту та якості життя громадян;

- *порушення прав і свобод*: дані про порушення прав і свобод людини, а також інформація про неправомірні дії з боку органів державної влади, місцевого самоврядування і їх посадових осіб. Ця інформація забезпечує прозорість у діяльності органів влади та є важливою для захисту прав і свобод громадян;

- міжнародні та законодавчі обмеження: інші види інформації, які згідно з українськими законами і міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України, не можуть бути засекречені. Це включає дані, які за чинним законодавством і міжнародними зобов'язаннями не підлягають конфіденційному режиму [4, с.43].

Інформаційні відносини постійно еволюціонують, що спричинило появу нових категорій, таких як комерційна та банківська таємниця, таємниця особистого життя, результати голосування тощо. У цьому контексті дослідники зазначають, що захист державної таємниці не є таким же ефективним, як захист комерційної або банківської інформації. Це пов'язано з тим, що наразі в законодавстві не передбачена кримінальна відповідальність за незаконне збирання чи використання інформації, яка становить державну таємницю, за відсутності явних ознак державної зради чи шпигунства.

Зазвичай держави прагнуть захистити свою державну таємницю як засіб забезпечення національної безпеки. Водночас, охорона державної таємниці має також істотний вплив на загальний рівень інформаційної безпеки, і можна стверджувати, що ця охорона є важливою функцією в порівнянні з більш сучасними аспектами інформаційної безпеки. Поняття державна таємниця та потреба її захисту, тобто безпека інформації, з'явилося разом з формуванням державності та набула особливої значимості як складова інформаційної безпеки лише у XXI столітті [11].

Однією з характерних ознак режиму державної таємниці є наявність відповідального суб'єкта її забезпечення. Це можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи або організації, які несуть відповідальність за забезпечення режиму державної таємниці та контроль за дотриманням встановлених правил. Тобто, функція охорони державної таємниці є складовою забезпечення інформаційної безпеки як важливого напрямку забезпечення національної безпеки.

Основи правового регулювання в сфері охорони державної таємниці в Україні закладені у Законі України "Про інформацію", який визначає правові принципи створення, функціонування та захисту інформаційних систем. Додаткові нормативно-правові акти доповнюють це регулювання, охоплюючи питання доступу до інформації, процедури класифікації інформації як державної таємниці та відповідальність за її незаконне розголошення.

Охорона державної таємниці здійснюється різними категоріями суб'єктів. До державних органів, відповідальних за забезпечення таємності, відносяться: Президент України, Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Юридичні особи, зокрема підприємства, установи та організації, що мають відношення до державної таємниці, також виконують роль у цій системі [16].

Об'єктами охорони є відомості, що класифікуються як державна таємниця, незалежно від форми їх представлення. Це можуть бути документи, матеріали, вироби, речовини, носії інформації та інші ресурси, які містять конфіденційну інформацію.

Для забезпечення охорони державної таємниці використовуються різноманітні заходи. Класифікація інформації здійснюється шляхом розподілу даних за категоріями, відповідно до їх значущості для держави. Режим секретності включає комплекс обмежень та вимог, які встановлюються для захисту таємної інформації. Контроль за доступом передбачає перевірку осіб на предмет їх права доступу до державної таємниці та облік таких доступів. Захист інформації реалізується через технічні засоби, фізичну охорону приміщень і сховищ, а також захист від витоків через канали зв'язку. Просвітницька робота включає інструктажі, семінари та навчання персоналу, що стосуються охорони державної таємниці [5, с.74].

Отже, інституційний механізм забезпечення охорони державної таємниці в Україні складається з комплексної системи організаційних і правових заходів, які забезпечують належний рівень захисту конфіденційної інформації. Цей механізм включає в себе розгорнуту

законодавчу базу, що охоплює закони та інші нормативно-правові акти, які визначають правові основи для створення, функціонування та захисту інформаційних систем. Основними суб'єктами цієї системи є державні органи, юридичні особи та фізичні особи, які мають доступ до державної таємниці, а також об'єкти охорони, що представляють собою інформацію будь-якої форми, що підлягає класифікації як державна таємниця.

Окрім основного Закону "Про державну таємницю", в Україні діють й інші нормативно-правові акти, які регулюють цю сферу. Зокрема, Кримінальний кодекс України містить статті, що встановлюють кримінальну відповідальність за розголошення державної таємниці. Адміністративний кодекс України також визначає відповідальність за порушення законодавства в цій сфері. Крім того, розроблені відповідні інструкції та положення, які деталізують порядок роботи з державною таємницею в різних сферах діяльності, що дозволяє забезпечити практичне застосування правових норм у конкретних ситуаціях.

Сучасний стан правового регулювання охорони державної таємниці в Україні є результатом тривалого розвитку законодавчої та нормативно-правової бази, що забезпечує комплексний підхід до захисту конфіденційної інформації. Ця сфера права є критично важливою для національної безпеки, і тому її регулювання включає велику кількість норм і актів, що забезпечують відповідний рівень захисту інформації, яка має значення для безпеки держави [8, с.19].

Ефективність існуючих правових механізмів охорони державної таємниці є критично важливим аспектом забезпечення національної безпеки та захисту стратегічно важливої інформації. В Україні правове регулювання у цій сфері базується на комплексній системі законодавчих і нормативних актів, які встановлюють чіткі правила і процедури для охорони державної таємниці.

Головним документом, що регулює відносини у сфері охорони державної таємниці, є Закон України "Про державну таємницю". Цей закон визначає поняття державної таємниці, критерії віднесення інформації до цієї категорії, а також порядок засекречування і розсекречування. Важливим аспектом є те, що закон встановлює різні рівні секретності, що дозволяє диференціювати заходи захисту залежно від ступеня важливості інформації. Цей підхід забезпечує не тільки гнучкість у захисті критичних даних, але й гарантує адекватний баланс між необхідністю охорони інформації та правами громадян на доступ до певної інформації [15].

Оцінка ефективності існуючих правових механізмів охорони державної таємниці в Україні є ключовим етапом для забезпечення національної безпеки та стабільності держави. Основним законодавчим актом у цій сфері є Закон України "Про державну таємницю", який визначає ключові аспекти охорони інформації з високим рівнем секретності. Цей закон чітко регулює поняття державної таємниці, встановлює критерії для її класифікації, а також визначає порядок засекречування та розсекречування інформації. Ефективність цього закону значною мірою залежить від його здатності адаптуватися до змін у безпековій ситуації та забезпечувати належний захист стратегічної інформації [15].

Законодавча база доповнюється іншими нормативно-правовими актами, такими як Кримінальний кодекс та Адміністративний кодекс України, які встановлюють відповідальність за порушення режиму секретності. Кримінальний кодекс передбачає відповідні кримінальні санкції за розголошення державної таємниці, що забезпечує значний рівень запобігання правопорушенням. Адміністративний кодекс доповнює це, вводячи адміністративні штрафи та інші санкції для менш серйозних порушень. Таким чином, законодавчий контекст забезпечує багатоаспектний підхід до контролю і покарання за порушення.

Досвід країн з розвинутою системою охорони державної таємниці, таких як США, Німеччина, Китай та Великобританія, надає Україні важливі орієнтири для вдосконалення власного законодавства в цій сфері. Запровадження багаторівневої класифікації інформації, як

це практикується в зазначених країнах, дозволить Україні точніше визначити рівень секретності та відповідні заходи захисту інформації. Наприклад, система трирівневої класифікації, застосована у США та Німеччині, може бути адаптована для підвищення ефективності управління інформацією в Україні, що забезпечить кращий контроль над чутливими відомостями.

Окрім того, приклад Великобританії, де інформація класифікується на чотири рівні, і Китаю, з його спеціалізованими органами, демонструє важливість чіткої регламентації та централізованого управління державною таємницею. Імплементация таких практик в Україні дозволить створити більш надійну систему захисту інформації та забезпечити ефективне реагування на можливі загрози. Важливо також врахувати досвід країн у сфері покарань за порушення, що підвищить відповідальність за зловживання при роботі з інформацією. Загалом адаптація національного законодавства до міжнародних стандартів забезпечить Україні високий рівень захисту державної таємниці, відповідний сучасним вимогам безпеки.

Результати

Основні проблеми, що виникають у сфері охорони державної таємниці, включають застарілість існуючого законодавства. Законодавчий акт, що регулює питання державної таємниці в Україні, був прийнятий ще в 1990-х роках минулого століття. За цей час відбулося значне зміщення в суспільних, технологічних і безпекових умовах, що суттєво вплинуло на національні інтереси. Як результат, деякі положення та норми чинного закону вже не відповідають сучасним реаліям і потребам.

Усі ці фактори створюють реальні ризики для національної безпеки, знижують довіру до державних органів і ускладнюють міжнародне співробітництво. Тому для досягнення належного рівня захисту державної таємниці необхідно провести всебічне оновлення законодавства, уточнити правові норми і вдосконалити практичні механізми захисту, а також забезпечити відповідний рівень обізнаності та технічного захисту.

Забезпечення надійної охорони державної таємниці в умовах сучасних викликів, пов'язаних із розвитком цифрових технологій і глобалізацією потребує суттєвого вдосконалення нормативно-правового регулювання цієї сфери.

Для вдосконалення законодавства в області захисту державної таємниці варто врахувати декілька ключових пропозицій.

Слід оновити визначення поняття “державна таємниця” з урахуванням електронних форм, що передбачало б закріплення цього поняття в контексті цифрових даних і впровадження специфічних вимог до їх захисту. Зокрема, важливо визначити, як класифікувати та обробляти електронну інформацію, що має гриф обмеження доступу, щоб відповідати сучасним вимогам технологій.

Необхідно регулювати використання хмарних технологій, які все частіше застосовуються для зберігання та обробки інформації. Розробити та впровадити конкретні правила і норми для безпечного використання хмарних сервісів, зокрема щодо захисту даних, які мають гриф державної таємниці [12, с.58].

Критично важливим також є забезпечення належного захисту від кіберзагроз. Законодавство має включати положення про посилення захисту інформаційних систем від можливих кібератак, зокрема через впровадження сучасних криптографічних засобів і систем для виявлення та реагування на інциденти, що несуть загрози інформаційній безпеці [9, с.103]. Це дозволить зменшити ризики витоку, спотворення та знищення чутливих даних у цифровому середовищі.

З метою підвищення ефективності охорони державної таємниці в Україні необхідно зосередитися на спрощенні процедур і посиленні відповідальності за порушення. Важливо

провести зміни в нормативно-правові акти, які дозволять зменшити бюрократичні перепони та забезпечити жорсткий контроль за дотриманням законодавства.

Оптимізація процедур є ключовим напрямом для покращення регулювання охорони державної таємниці. Передусім, слід спростити процеси отримання та зняття грифу обмеження доступу до інформації. Це включає в себе скорочення бюрократичних бар'єрів і зменшення термінів розгляду заявок, що сприятиме оперативнішій обробці запитів і зменшенню затримок. Крім того, варто зосередитися на уніфікації форм документів, які використовуються для оформлення інформації, що має гриф обмеженого доступу. Розробка єдиних форм та чітких вимог до їх заповнення дозволить уникнути плутанини та підвищити прозорість процесу [7, с.126].

Вдосконалення системи охорони державної таємниці потребує підвищення рівня відповідальності за її розголошення як з кримінальної, так і з адміністративної точки зору. Це має включати посилення санкцій для фізичних осіб та введення жорсткіших покарань для юридичних осіб, що порушують законодавство. Запровадження відповідальності для юридичних осіб допоможе забезпечити більш ефективний контроль за дотриманням норм охорони державної таємниці та запобігти порушенням на рівні організацій.

Важливим елементом удосконалення системи охорони державної таємниці є міжнародне співробітництво, оскільки воно дозволяє інтегрувати національні практики в глобальні рамки забезпечення захисту інформації. І першочерговим завданням є узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами, що потребує адаптації українських норм до вимог, встановлених міжнародними організаціями, такими як НАТО та Європейський Союз. Це забезпечить гармонізацію політики і процедур з міжнародними стандартами, що, в свою чергу, підвищить ефективність захисту державної таємниці та полегшить співпрацю з міжнародними партнерами [3, с.66].

Висновки

Охорона державної таємниці є критично важливим аспектом забезпечення інформаційної безпеки як важливої складової національної безпеки, що включає захист інформації, яка має стратегічне значення для країни. В Україні цей процес регулюється Законом «Про державну таємницю», який визначає, що саме відомості можуть бути віднесені до категорії державної таємниці, а також встановлює порядок їхнього засекречування, зберігання та розсекречення. Закон гарантує, що інформація, яка є критично важливою для оборони, економіки, науки та інших сфер, отримує найсуворіший захист.

Процес класифікації інформації як державної таємниці є складним і відповідальним, включаючи аналіз можливих наслідків її розголошення для національної безпеки. Важливим етапом є визначення ступеня секретності інформації та включення її до офіційного Зводу відомостей. Закон також передбачає чітке регулювання відповідальності органів державної влади та юридичних осіб за дотримання режиму секретності, що включає контроль за доступом і фізичний захист матеріальних носіїв інформації.

Водночас, система охорони державної таємниці повинна балансувати між забезпеченням національної безпеки та захистом прав і свобод громадян. Інформація про надзвичайні ситуації, екологічний стан, соціально-економічні показники та порушення прав людини не може бути засекречена, що гарантує відкритість і прозорість у питаннях, які впливають на безпеку та добробут населення. Сучасний стан правового регулювання в Україні є результатом тривалого процесу вдосконалення законодавства, що забезпечує ефективний захист інформаційної безпеки та державної таємниці.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Булавина, С. Є. Правова система захисту державної таємниці за часів незалежності України. The 5th International scientific and practical conference “World science: problems, prospects and innovations” (January 27-29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. 1300 p.
2. Грицієнко В. Тлумачення поняття державної таємниці національним законодавцем України. Editorial board 2022 p. 247 с.
3. Дрейс Юрій. Аналіз стану забезпечення охорони державної таємниці в умовах дії військового стану. Редакційна колегія 2023 p. 255с.
4. Казакова Л.О. Національна безпека держави: понятійно-категорійний апарат. Регіональні студії. – Ужгород, Видавничий дім «Гельветика». Вип. 24. 2021. С. 128-132.
5. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових поняття. Правова інформатика. 2012. Вип. No 4 (36). С. 69–75
6. Лемак О. В. Українська нація і національна безпека: аспекти співвідношення. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». 2014. Випуск 27. Том 3. С. 40–44.
7. Особливості правового регулювання захисту державної таємниці в Україні та за її межами URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/37.pdf> (дата звернення: 02.07.2024).
8. Павленко І., Нагірний В., Потапенко В., Малярєвський Є. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.06> (дата звернення: 16.07.2024).
9. Половинка Д. Понятійні проблеми інституту державної таємниці. Editorial board 2022 p. 256 с.
10. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : Наказ Служби безпеки України від 12.08.2005 р. No 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05#Text> (дата звернення: 16.07.2024).
11. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII (2469-19) зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 17.07.2024).
12. Рудницька К. Питання щодо допуску громадян до державної таємниці. The XI International Science Conference «Modern aspects of science and practice», November 30–December 03, 2021, Melbourne, Australia. 590 с.
12. Сергійчук В. В. Розголошення державної таємниці: кримінально-правова та кримінологічна характеристика. Diss. спец. 12.00.08, 2021 р. С. 71-74.
14. Супруненко А. М. Організація охорони державної таємниці в Україні. 2020 р. С. 67-78.
15. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. No 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#top> (дата звернення: 20.07.2024).
16. Про Раду національної безпеки і оборони України: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772/96#Text> (дата звернення: 20.07.2024).

References

1. Bulavina, S. E. The legal system of protection of state secrets during the independence of Ukraine. The 5th International scientific and practical conference “World science: problems,

- prospects and innovations” (January 27-29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. 1300 p.
2. Hrytsienko V. Interpretation of the concept of state secrecy by the national legislator of Ukraine. Editorial board 2022. 247 c.
  3. Dreys Yuriy. Analysis of the state of state secret protection in the conditions of martial law. Editorial board 2023. 255 p.
  4. Kazakova L.O. National security of the state: conceptual and categorical apparatus. Regional studios. – Uzhgorod, “Helvetika” Publishing House. Vol. 24. 2021. C. 128-132.
  5. Korzh I. F. State security: methodological approaches to the system of components of the concept. Legal informatics. 2012. Issue. No 4 (36). C. 69–75
  6. Lemak O. V. The Ukrainian nation and national security: aspects of the relationship. Scientific Bulletin of UzhNU. “Law” series. 2014. Issue 27. Vol. 3. C. 40–44.
  7. Peculiarities of the legal regulation of the protection of state secrets in Ukraine and abroad. Available from : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/37.pdf> (date of application: 02.07.2024).
  8. Pavlenko I., Nagirnyi V., Potapenko V., Malyarevskyi E. Analysis of threats to national security in the field of domestic policy. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.06> (date of application: 16.07.2024).
  9. Polovynka D. Conceptual problems of the institute of state secrets. Editorial board 2022 p. 256 c.
  10. On the approval of the Compendium of information constituting a state secret: Order of the Security Service of Ukraine dated 12.08.2005. No 440. Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05#Text> (date of application: 16.07.2024).
  11. On national security of Ukraine: Law of Ukraine from 21.06.2018 № 2469-VIII (2469-19) with changes and additions. Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (date of application: 17.07.2024).
  12. Rudnytska K. Questions regarding the admission of citizens to state secrets. The XI International Science Conference «Modern aspects of science and practice», November 30–December 03, 2021, Melbourne, Australia. 590 c.
  12. Serhiychuk V. V. Disclosure of state secrets: criminal-legal and criminological characteristics. Diss. спец. 12.00.08, 2021. P. 71-74.
  14. Suprunenko A. M. Organization for the Protection of State Secrets in Ukraine. 2020. P. 67-78.
  15. On state secrets: Law of Ukraine dated 21.01.1994. No 3855-XII. Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#top> (date of application: 20.07.2024).
  16. About the National Security and Defense Council of Ukraine: Decree of the President of Ukraine. Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772/96#Text> (date of application: 20.07.2024).